

PRESSMEDDELANDE nr 89/23

Luxemburg, den 5 juni 2023

Domstolens dom i mål C-204/21 | Kommissionen / Polen (Domares oavhängighet och privatliv)

Rättsstatsprincipen: Den polska reformen av rättsväsendet från december 2019 strider mot unionsrätten

Rättsstatens värde utgör en del av unionens själva identitet såsom en gemensam rättsordning och konkretiseras genom de principer som innehåller rättsligt bindande skyldigheter för medlemsstaterna

Sedan Polen den 20 december 2019 antagit en lag om ändring av de nationella bestämmelserna om de allmänna domstolarnas organisation, förvaltningsdomstolarna och Högsta domstolen (nedan kallad ändringslagen), väckte Europeiska kommissionen en fördragsbrottstalan och yrkade att EU-domstolen skulle fastställa att den ordning som inrättats genom denna lag medför ett åsidosättande av ett flertal unionsrättsliga bestämmelser.

Kommissionen anser att i den mån ändringslagen ger den polska högsta domstolens avdelning för disciplinära mål, vars oavhängighet och opartiskhet inte kan garanteras, behörighet att avgöra mål som direkt påverkar domares ställning och tjänsteutövning, inverkar denna lag på domarnas oavhängighet. Kommissionen hävdar dessutom att ändringslagen uppställer ett förbud för varje nationell domstol att kontrollera efterlevnaden av unionens krav på att en domstol ska vara oavhängig och opartisk samt ha inrättats enligt lag, och enligt ändringslagen ska en sådan kontroll anses utgöra en disciplinär överträdelse. Avdelningen för extraordinär kontroll och offentliga angelägenheter vid Polens högsta domstol ges nämligen exklusiv behörighet att utföra dylika kontroller. Kommissionen har slutligen anfört att ändringslagen innebär ett åsidosättande av rätten till respekt för privatlivet och rätten till skydd av personuppgifter, såtillvida att domare åläggs en skyldighet att lämna uppgifter om sina uppdrag i föreningar eller stiftelser och om tidigare politisk tillhörighet, och att dessa uppgifter ska offentliggöras.¹

Under förfarandets gång antog domstolens vice ordförande, den 27 oktober 2021, ett beslut varigenom Polen förpliktades att till kommissionen betala ett löpande vite om 1 miljon euro per dag.² Utdömandet av detta vite ansågs nödvändigt för att säkerställa att Polen rättade sig efter de interimistiska åtgärder som vidtagits genom ett beslut av den 14 juli 2021,³ vilka särskilt syftade till att tillämpningen av de bestämmelser i ändringslagen som kommissionen ifrågasatt skulle upphöra. Genom beslut av domstolens vice ordförande av den 21 april 2023 sattes vitesbeloppet ned till 500 000 euro per dag.⁴ Verkningarna av dessa beslut upphör i och med dagens dom, varigenom målet också avslutas. Detta påverkar dock inte Polens skyldighet att betala de viten som förfallit till betalning avseende förfluten tid.

I dagens dom **bifaller domstolen kommissionens talan.**

För det första bekräftar domstolen att **den har full behörighet att kontrollera att en medlemsstat iakttar**

¹ För närmare uppgifter om förfarandet och kommissionens anmärkningar, se pressmeddelande nr [127/21](#), nr [180/21](#) och nr [192/21](#).

² Beslut av domstolens vice ordförande av den 27 oktober 2021 i mål [C-204/21 R](#) (se även pressmeddelande nr [192/21](#)).

³ Beslut av domstolens vice ordförande av den 14 juli 2021 i mål [C-204/21 R](#) (se även pressmeddelande nr [127/21](#)).

⁴ Beslut av domstolens vice ordförande av den 21 april 2023 i mål [C-204/21 R-RAP](#) (se även pressmeddelande nr [65/23](#)).

sådana värden och principer som rättsstatsprincipen, ett effektivt domstolsskydd och domstolsväsendets oberoende. När medlemsstaterna utövar sin befogenhet i fråga om rättsväsendets organisation måste de nämligen iaktta de skyldigheter som följer av unionsrätten. Medlemsstaterna är också skyldiga att **se till att deras lagstiftning om rättsväsendets organisation inte försämras** i förhållande till rättsstatsprincipen, och de ska därför avstå från att anta regler som skulle undergräva oavhängigheten hos domare. Detta grundläggande värde, som är en del av unionens själva identitet, tar sig uttryck i rättsligt bindande skyldigheter som **medlemsstaterna inte kan friskriva sig ifrån genom att åberopa interna bestämmelser eller rättspraxis, inte ens av konstitutionell karaktär.**

För det andra bekräftar domstolen, med hänvisning till sin tidigare rättspraxis,⁵ sin bedömning att Högsta domstolens **avdelning för disciplinära mål** inte uppfyller kravet på oavhängighet och opartiskhet. EU-domstolen drar härav slutsatsen att **blott den omständigheten att domare som ska tillämpa unionsrätten riskerar att ett sådant organ kan komma att pröva frågor som rör deras ställning och tjänsteutövning**, särskilt genom att godkänna att rättsliga förfaranden inleds mot dem eller att de ska gripas, eller genom att anta beslut som rör väsentliga aspekter av de arbetsrättsliga-, socialförsäkringsrättsliga och pensionsrättsliga system som de omfattas av, **kan påverka deras oavhängighet.**

Med beaktande av att de bestämmelser i ändringslagen som kommissionen kritiserat är relativt allmänt hållna och oprecisa, och mot bakgrund av det särskilda sammanhang i vilket dessa bestämmelser antogs, finner domstolen för det tredje, att dessa bestämmelser kan tolkas på ett sätt som innebär att den disciplinära ordning som är tillämplig på domare, och de sanktioner som följer av denna ordning, kan användas för att **förhindra att nationella domstolar prövar huruvida en domstol eller en domare uppfyller de krav på ett effektivt domstolsskydd som följer av unionsrätten, vid behov genom att begära ett förhandsavgörande från EU-domstolen.** De åtgärder som den polska lagstiftaren har vidtagit **är oförenliga med garantierna för tillgång till en oavhängig och opartisk domstol som inrättats enligt lag . Dessa garantier innebär nämligen att de nationella domstolarna under vissa omständigheter är skyldiga att kontrollera huruvida de själva eller de domare som ingår i deras sammansättning, eventuellt även andra domare och domstolar, uppfyller de krav som uppställs i unionsrätten.**

För det fjärde **är det oförenligt med unionsrätten att en enda instans** (närmare bestämt Högsta domstolens **avdelning för extraordinär kontroll och offentliga angelägenheter**) genom ändringslagen har getts **behörighet att kontrollera att de grundläggande kraven för ett effektivt domstolsskydd är uppfyllda.** Efterlevnaden av dessa krav **måste garanteras inom samtliga unionsrättens materiella tillämpningsområden och vid samtliga nationella domstolar som har att avgöra mål avseende dessa områden.** Den kontroll i enbart en instans som inrättas genom ändringslagen, i kombination med införandet av ovannämnda förbud och disciplinära överträdelse, **kan komma att ytterligare försvaga den grundläggande rätt till ett effektivt domstolsskydd som följer av unionsrätten.**

Domstolen finner slutligen att de nationella bestämmelser som innebär att domare är skyldiga att lämna en skriftlig anmälan med uppgifter om tillhörighet till en förening, en ideell stiftelse eller ett politiskt parti, och att dessa uppgifter ska offentliggöras på internet, medför ett åsidosättande av domarnas grundläggande rätt till skydd av personuppgifter och respekt för privatlivet. Ett offentliggörande på internet av uppgifter om tidigare tillhörighet till ett politiskt parti är i förevarande fall **inte ägnat att uppnå det påstådda syftet:** att stärka domarnas opartiskhet. När det gäller uppgifter om domares tillhörighet till föreningar eller ideella stiftelser kan dylika uppgifter avslöja domarnas religiösa, politiska eller filosofiska övertygelse. Om sådana uppgifter offentliggörs på internet **skulle det kunna medföra att personer som, av skäl som inte har samband med det angivna målet av allmänt samhällsintresse, försöker få information om den berörda domarens personliga situation, erhåller fri tillgång till dessa uppgifter.** Med beaktande av det särskilda sammanhang som kringgärdar de åtgärder som införs genom ändringslagen, **kan ett sådant offentliggörande på internet dessutom utsätta domare för risken**

⁵ Dom av den 15 juli 2021, kommissionen/Polen (Disciplinära förfaranden gentemot domare), [C-791/19](#) (se även pressmeddelande nr [130/21](#)).

för otillbörlig stigmatisering, genom att på ett omotiverat sätt påverka såväl de rättssökandes som den breda allmänhetens uppfattning om dem.

PÅPEKANDE: En talan om fördragsbrott riktar sig mot en medlemsstat som inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt unionsrätten. En sådan talan kan väckas av kommissionen eller en annan medlemsstat. Om domstolen slår fast att fördragsbrott föreligger, är staten skyldig att omedelbart följa domen. Om kommissionen anser att medlemsstaten har underlåtit att följa domen, får den väcka en ny talan och begära att ekonomiska påföljder ska utdömas. Om en medlemsstat har underlåtit att underrätta kommissionen om vilka åtgärder som vidtagits för att införliva ett direktiv, kan domstolen emellertid redan i samband med den första domen om fördragsbrott utdöma en ekonomisk påföljd, om kommissionen har begärt detta.

Detta är en icke-officiell handling avsedd för massmedia och den är inte bindande för domstolen.

Domen i [fulltext](#) publiceras på webbplatsen CURIA dagen för avkunnandet.

Kontaktperson för press: Gitte Stadler ☎ (+352) 4303 3127

Bilder från uppläsningen av domen finns tillgängliga på "[Europe by Satellite](#)" ☎ (+32) 2 2964106

Håll dig uppdaterad!

